

כמרים מביאים דולרים

אחד אחד התייצבו התיירים בפני פקדי המכס, הצהירו את תוכן מזוודותיהם, מסרו פרטים על המטבע שברשותם. משם עברו לחדר שני, הציגו תעודות חיסון בפני מחלות שונות; בחוץ המתין להם אוטובוס אמריקאי מהודו, נושא השלט: פאטרא. סוכנות התיירות.

כאשר היו כל התיירים באוטובוס, עלה קול סופראנו דקיק במנגינה איטית ורוגעת. שאר הנוסעים הצטרפו לשירה: הודיה על שהכל עבר עליהם בשלום.

היתה זאת אחת מעשרות קבוצות הצליינים המגיעות מדי חודש מכל קצות העולם לישראל, לבקר במקומות בהם אירעו הנסים והנפלאות של התנ"ך והברית החדשה. על הנס המודרני שהביאם לאוטובוס, לא הרבו לחשוב. מעבר שער מנדלבאום היה בשבילם תהליך שיגרת ומשמעם. בו השתתפו חיילים חבושי יריעות אדומות מצד אחד ושוטרים נושאי כובעים כחולים מצד שני. הם לא ידעו כי זאת היתה הפעולה היחידה אשר בה משתפות ישראל והירדן פעולה מרצון.

הצליינים הגיעו במטוס מיוחד לשדה התעופה של העיר העתיקה, סירו משך שלושה ימים לאורכה ולרחבה של

קבוצת צליינים (שמאל) בהר ציון וידו קבר מרים הקדושה (ימין) מול רומא הקדושה, ירושלים הקדושה

מבחינה מסחרית פשוטה, הצליינות היא מקור הכנסה חשוב של מטבע-חוץ: עבור כל יום בישראל משלם הצליין 15 דולאר, מלבד הוצאות הנסיעה שלו לארץ ותורה, קניותיו בארץ והוצאות שונות פרטיות. כשנה האחרונה ביקרו למעלה מ-4000 צליינים, מספרם השנה יגדל בהרבה. הערך התעמולתי רב יותר: כל צליין תחזור, מרוצה מביקור בארץ, עוזר להסל את חזית האיבה הקתולית הקיימת נגד ישראל. אולם לא תמיד ידעה ישראל לנצל את האפשרויות בשטח זה: לעתים קרובות מדי התייחסה מחלקת התיירות הממשלתית אל הצליינים כאל ציונים אמריקנים תמימים. בביקור בקיבוץ, למשל, לא היתה שום התפעלות מן הנאומים על חלוציות וגאולת האדמה. הצליינים האדוקים רצו לשמוע כיצד מתנהלים הנישואים בחיים שיתופיים. צליין אחר, חקלאי ספרדי שאדיקותו העמוקה דחפה אותו הרחק מארצו, ביקש לראות יהודי, "מאלה שיש להם קרניים". העובדה שחיות כאלה אינן קיימות היתה בשבילו חידוש גדול.

סיכום סוכן נסיעות ידוע: "אני חושב שכבר ביקרו בארץ כל הדוידים האמריקנים וכל הציונים שיכלו להרשות לעצמם את דמי הנסיעה לכאן. עתה עלינו לפתח מקורות חדשים למשיכת תיירים. לכן עלינו לזכור שארץ-ישראל אינה רק הארץ שהרצל חלם עליה. היא גם הארץ שישו נולד ומת בה."

• כ-80% מהם דרך פאטרא, הקשורה בחוזה בלעדי עם הקסטודיה.

בן-דודו של האפיפיור

בימי המנדט היתה הצליינות חלק חשוב מן התיירות בארץ. הגישה למקומות הקדושים היתה קלה, לא היו כמעט קשיים פורמליים, ההוצאות היו קטנות ביחס. עם פרוץ המאבק שקדם למלחמת העצמאות, ובזמן המלחמה עצמה, ססקה תנועת הצליינים כמעט לחלוטין. גם הנוצרי האדוק ביותר היסס לסכן את חייו כדי לבקר בארץ הקודש.

שוך הקרבות לא שינה את המצב. במקום חוסר הבטחון נתגלתה בעיה חדשה: חוסר האהדה של הוותיקאן למדינת היהודים. לעמדתו התקיפה בעד בינאום המקומות הקדושים נוסף הרצון הנסתר שרומא הקדושה תנצח את ירושלים הקדושה בלב מיליוני המאמינים.

נגד זה יצאו שני ישראלים למאבק עיקש וממושך. משך חודשים רבים קיימו יוסף וניגר (כיום מנהל אל-על ברומא) ויוסף גרייבר (מנהל חברת פאטרא), מגע הדוק עם חגי הוותיקאן. משרד החוץ עצמו, שהיה מעוניין בדברי הגיש את מלוא עזרתו.

לבסוף הצליחו, בעיקר הודות לעזרתו של עורך-דין איטלקי בשם גליאצי, בן-דודו של האפיפיור. בסוף 1949 נחתם הסכם עם הקסטודיה דייטרה סנטה*, לפיו קיבלה הקסטודיה על עצמה לארגן קבוצות צליינים מכל רחבי העולם, לעליה לארץ-ישראל.

המיכשול האחרון היתה הירדן; היא הסכימה למעבר צליינים מישראל ולישראל — בכיוון אחד בלבד, ובתנאי שהצליינים יבלו מספר ימים שווה בשתי הארצות.

לא רק של הרצל

הקבוצה הראשונה שהגיעה לארץ היתה קבוצה מובחרת של 40 אנשי הוותיקאן ועתונאים, שבאה דרך הירדן. המסע השאיר עליהם רושם חיובי ביותר והדבר התבטא במאמרים אוהדים בעתונות האירופית. אחריה החלו מגיעות קבוצות בקביעות.

גם הגורל נתן דחיפה גדולה למיפעל כולו. שנת 1950 היתה שנה קדושה לנוצרים, שנה הבאה אחת ליובל, ואשר בה מצויה גדולה היא לכל מאמין לבקר במקומות הקדושים. רומא, מרכז הנצרות, אירחה מאות אלפי צליינים. ארץ-ישראל זכתה בחלק צנוע יותר — אך לא מבוטל.

ארץ-ישראל הערבית, וזאת, למרות שהשלטונות הערביים ידעו כי פניהם מועדות לישראל. כי גם ישראל וגם הירדן מעוניינות למשוך תיירים אלה, ומאחר שהמקומות הקדושים מחולקים בין שתי המדינות (85% בשטח הערבי, 15% בישראל), גבר האינטרס המעשי על האיבה המדינית.

בחדר האורחים של נוטר-דם, ירושלים בלי קרניים

* באיטלקית: הממונה על ארץ הקודש. מינוי זה ניתן על-ידי הוותיקאן למיסדר הכמרים הפרנציסקנים.

בכנסיית הבשורה, נצרת נושאים בקיבוץ